

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ
43

ISSN 1211-7250
ISBN 80-86023-36-2

BRNO 2002

tmavohnědá jílovitá vrstva k. 108 o mocnosti až 0,5 m, která směrem k východu vyklíňovala. Obsahovala četné odštěpky a odřezky dřev. Několik keramických fragmentů umožňuje datování jejího vzniku do 13./14. stol. – 1. pol. 14. stol. Při bázi této vrstvy byl ve stěně výkopu patrný podélně položený kmen, zaznamenaný byly i dva hrotité kolíky zapuštěné do podloží. Povrch vrstvy k. 108 byl zpevněn štětem. Z dalších, většinou vyrovnávacích vrstev se nepodařilo získat datovatelné nálezy, v případě k. 105 se jednalo o další zpevnění štětem.

Michal Zezula, SPÚ Ostrava, arch. odd. Opava

Resumé:

Karviná-Fryštát (Bez. Karviná), Pivovarská Str. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Karviná-Fryštát (Bez. Karviná), Fryštátská Str. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

KOPŘIVNÁ (okr. Šumperk)

Nový hrad. Hrad. Středověk. Záchraný výzkum.

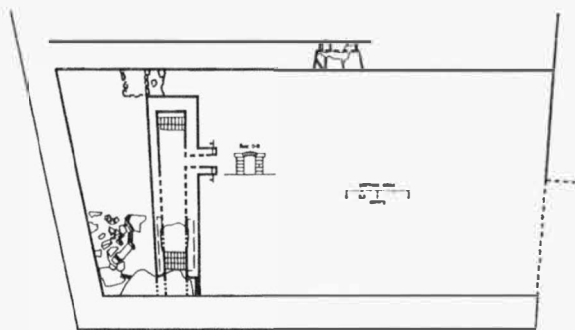
Ruina Nového hradu leží na ostrohu vybíhajícím západním směrem nad úzké údolí řeky Moravy. Jedná se o úctyhodnou fortifikaci, jejíž hradby zabíraly maximální prostor 300x100 m. Ve zdech velmi intenzivně hlodá zub času a stojíme prakticky před okamžikem, že většina doposud stojících, ale silně narušených zdí velmi brzy spadne. Proto se ustavil Spolek přátel Nového hradu u Hanušovic a ve spolupráci s obecním úřadem v Koprivné a pod kontrolou orgánů státní památkové péče zahájil sanaci vydrolených a bortících se hradeb. Členové spolku si vybrali nejvíce ohrožené místo v prostoru tzv. druhé brány a zde v rámci odlehčení zdí provedli v letech 1999-2001 menší záchraný archeologický výzkum.

Za dnešního stavu poznání je velmi obtížné datovat počátky výstavby hradu, první jistou zmínku klade M. Plaček k roku 1374, kdy je Václav z Mladějova a Radičova uváděn vedle funkce zemského pronotáře také jako purkrabí Nového hradu. Vlastivědná literatura z první poloviny minulého století uváděla jako nejstarší zprávu z roku 1417. Hrad s úspěchem přežil období husitských zmatků, ale osudným se pro něj stal další z velkých konfliktů střední Evropy v 15. století. Jeho poslední držitel Jiří Tunkl z Brnička a Zábřeha stál ve válce mezi Matyášem Korvinem a Jiřím z Poděbrad na slabší straně, a proto k destrukci Nového hradu došlo v roce 1471 za ofenzivy uherského vojska proti Tunklům. Archeologický výzkum nemůže bližší stanovit dobu destrukce, množství nálezů při odkryvu však dokládá, že útok byl velmi prudký, po dobytí hrad hořel bez hašení a později také nikdo nešel vyhrabat přepálené železné předměty. K roku 1504 se již Nový hrad připomíná jako "hrad pustý". Pohyb v prostorách hradu dokládá groš Vladislava

II. Jagelonského, datovaný dle řezače želez Jíšy do let 1479-1494.

Dle současných znalostí se hrad skládá ze dvou částí, které vznikly zhruba ve třech fázích. Na nejvyšším místě ostrožny, oddělené dvěma příkopy, je samotné jádro s mimofádně úspornou bergfritovou dispozicí, kterou lze zařadit do druhé poloviny 13. nebo počátku 14. století. Druhá, nejdůležitější fáze výstavby je kladena do let 1360-1375 a hrad při ní dostal první a druhý okruh opevnění, šest velkých hranolových dovnitř otevřených věží. Pravděpodobně koncem 14. nebo počátkem 15. století nabyl hrad na západě a severozápadě další pás opevnění, zesílený drobnými dovnitř otevřenými hranolovými baštami, které nahradily starší dřevěnou palisádu.

Archeologická situace byla v prostoru druhé brány dosti složitá, díky tzv. pompejské situaci se dochovalo velké množství železných předmětů, zejména hřebů k uchycení konstrukce srubu a šindelů na střeše. Po odkrytí strážnice na Novém hradu si budeme muset opravit zažitou představu o tom, že ve středověku bylo železo vzácné. Dokladem je jednoduchý pilník o hmotnosti 1,3 kg, pro který nenacházíme v současném nálezovém fondu ve střední Evropě období.

Obr. 10. Koprivná, Nový hrad. Půdorys odkryté strážnice.

Koprivná, Nový hrad. Grundriß der freigelegten Wachstube.

Prostor strážnice má lichoběžníkovitý tvar o rozměrech 14-16x7,3-7,5 m a prochází se jím druhou branou do vlastního hradu (menší brankou v severní stěně). Účelové objekty se nacházely při západní obvodové zdi, archeologicky se podařilo vydělit dvě fáze. Nejprve zde existovalo zajímavé otopné zařízení. Tvořil jej kanálek v délce 740 cm, jeho vnější šířka v severní části byla 160 cm, vnitřní pak 90 cm, v jižní části, silně poškozené, 140 cm a vnitřní 70 cm. Na několika místech se dochovala cihelná klenba. Do otopného zařízení se přikládalo z východní strany otvorem o šířce 85 cm, odvod kouře se nepodařilo ve složitě nálezové situaci nalézt. Dnes je velmi obtížné stanovit, kdy bylo

postaveno, jak dlouho sloužilo a k jakému účelu bylo vybudováno. Totožná pec se našla v areálu zaniklé středověké vsi Mstěnice u Třebíče a je interpretována jako součást sušárny (Nekuda 1985). Také v předměstí zaniklého města Sezimovo Ústí v objektu sladovny byla zřízena obdobná pec a R. Krajc je také považuje za sušárnu k přípravě sladového piva. Po bližší neurčené době ztratila pec svou funkci a nad ní byl vybudován srubový objekt, který se ze tří stran opíral o kamenné obvodové zdi. Stavba měla zhruba rozměry 740x300-400 cm, přesnější rozměry není možné uvést, neboť se nedochovaly zbytky spodního srubového věnce a průběh východní stěny tak musíme jen volně interpretovat. Strop byl nepochybně vymazán hlinou, jak dokládají velké bloky vypálené hlíny spadlé na zem a střecha pokryta šindelem připevněným k podložce jednoduchými hřeby. Při severní stěně strážnice si hradní posádka zřídila kachlová kamna, která stála na jednoduchém kamenném soklu o rozměrech zhruba 90x140 cm. Jednalo se o kameny spojované nasucho bez lícování, takže vnější rozměr kamen mohl být větší. Okolí soklu bylo pokryto roztříštěnými zbytky jednoduchých nádobkových kachlů s kruhovým dnem o průměru cca 11-12 cm. v současné době neznáme celkový počet jedinců použitých k jejich stavbě. Všechny exempláře jsou zhotoveny z písčité hlíny do okrova vypálené, na vnější straně jsou drobné vývalky vzniklé při vytáčení na hrnčířském kruhu. Kachle nejsou příliš kvalitně vyrobeny, v jednoduché strážnici však zcela plnily svůj účel. V destrukci se také našly masivní hliněné roury o délce zhruba 40 cm a průměru 16 cm. Jednoduchá kamna ve strážnici nebyla nepochybně jediným otopným zařízením na hradě. Na volné ploše u brány se našly zbytky komorového kachle s motivem jelena, spadly sem nepochybně při destrukci hradu z horního paláce.

Kolekci železných předmětů můžeme rozdělit do několika funkčních skupin. Z ní jsou nejzajímavější militaria, především bronzová pišťala o délce 16,5 cm, železná hákovnice o délce 77 cm s dnovým šroubem, koule o průměru 5,5 cm, tesák tzv. moravského typu, šipky s křídélky a vidlicovitě rozevřenými listy, k střelbě z kuší sloužil napínák tětivy. K ochraně osobních předmětů sloužily visací zámky. Všechny život hradní strážce ilustruje jednoduchá kovadlinka, kladívko a již výše jmenovaný pilník, který pravděpodobně sloužil k čištění kopyt koní. Získaná keramika plně zapadá do severomoravského výrobního okruhu, tedy hrnce s okrajem ve tvaru okruží, jednoduché okraje, džbány, nový je výskyt keramiky polévané olovnatou polevou.

Vladimír Goš, Muzeum Šumperk

Literatura:

Plaček, M. 1993: Nový hrad u Kopřivné. In: Severní Morava 65/1993, 3-12.

Nekuda, V. 1985: Mstěnice, zaniklá středověká ves. Brno.

Resumé:

Kopřivná (Bez. Šumperk). Nový hrad. Burg. Mittelalter. Rettungsgrabung.

KRNOV (okr. Bruntál)

Náměstí Hrdinů. Novověk. Kulturní vrstva. Záchranný výzkum.

Dne 2. srpna bylo v areálu polikliniky, č. parcely 6021/4 zachyceno ve výkopu pro výtahovou šachtu kulturní souvrství. Obsahovalo větší množství novověkého, zejména keramického materiálu.

Hlavní náměstí. Novověk. Kulturní vrstva. Záchranný výzkum.

V návaznosti na rozsáhlou stavební činnost, související s budováním nové pěší zóny, byl v měsíci srpnu uskutečněn záchranný výzkum ve východní části Hlavního náměstí. Při výměně stávajících inženýrských sítí a odstranění starého dlažebního pokryvu bylo zachyceno intaktní kulturní souvrství s dochovanou valounovou dlažbou. Za zmínku stojí také část dřevěného, vyvrtanými kulinami tvořeného potrubí. Nečetný nálezkový fond má novověký charakter.

Marek Kiecoň, SPÚ Ostrava, arch. odd. Opava

Resumé:

Krnov (Bez. Bruntál), Hrdinů Platz. Neuzeit. Kulturschicht. Rettungsgrabung.

Krnov (Bez. Bruntál), Hlavní Platz. Neuzeit. Kulturschicht. Rettungsgrabung.

KRNOV (okr. Bruntál)

Hlavní nám. č. p. 29. Středověk, novověk. Město. Záchranný výzkum.

Záchranný výzkum byl vyvolán demolicí a následnou novou výstavbou dvorního traktu domu s dochovaným renesančním jádrem na Hlavním náměstí č. p. 29. Terénní část výzkumu proběhla 22. 6.-10. 9. 2001 (SPÚO akce č. 11/01). Nová přístavba byla budována v půdorysném rozsahu stržené části domu (18.-19. stol.), která byla podsklepena. Archeologický výzkum se soustředil zejména na dokumentaci profilů vzniklých po demolici starého základového zdiva a na sledování výkopů pro kanalizační přípojku.

Pozorování na východní stěně stavební jámy (profily P1 a P3) doložilo, že sklepy původního dvorního traktu byly zahloubeny mírně pod povrch hlinitých štěrků říční terasy, překrytých povodňo-

PŘEHLED VÝZKUMŮ 43 (2001)

Vydává:	Archeologický ústav AV ČR Brno Královopolská 147, 612 00 Brno E-mail: infor@iabrno.cz http://www.iabrno.cz
Odpovědný redaktor:	Doc. PhDr. Jaroslav Tejral, DrSc.
Redakce a příprava pro tisk:	Mgr. Bakázs Komoróczy, Ing. Petr Škrdla, PhD., PhDr. Lubomír Šebela, CSc., Alice Del Maschio, Miroslav Lukáš
Jazyková úprava:	PhDr. Jan Balhar, CSc.
Na titulním listě:	Plastika medvěda z Pavlova (kresba J. Svoboda); letecký snímek Mušova a Pálavy (foto O. Šedo)
Tisk:	BEKROS
Náklad:	350 ks

© 2002 by the Authors.

All rights reserved.

AÚ AV ČR Brno, Královopolská 147, 612 00